

MEDLEMSTIDNING HÖSTEN 2026

Lärlingar, Gesäller och Mästare – Skråväsendet

Minnessten i Brandstorp över pesten 1711.

Stationsmästare Hjalmar Johansson med dottern Anna-Lisa vid Krapperups station.

Målningen *Le Divorce* av Jean-Baptiste Lesueur, Musée Carnavalet i Paris. Målningen skapades mellan 1795 och 1801 och skildrar ett skilsmässomål. Skilsmässa blev under denna tid i Frankrike lagligt vilket blev ett stort samtalsämne i landet och motivet är därför både politiskt och känslomässigt enligt Musée Carnavalet.

Innehåll:

- *Ordförande har ordet. Sidan 2*
- *Höstens Evenemang. Sidan 3*
- *Höstens Kurser. Sidan 4*
- *Höstens Forskarträffar. Sidan 5*
- *Vårens evenemang i bilder. Sidan 6*
- *Tips på släktforsarkurser. Sidan 7*
- *Lärlingar, gesäller och mästare. Sidan 8*
- *Blandade lästips. Sidan 12*
- *Sjömän utanför spärren. Sidan 14*
- *Hjalmar Johansson. Sidan 16*
- *Död, pest och pina. Sidan 18*
- *Skilsmässa anno 1896. Sidan 20*
- *Danskt släktforskningsbibliotek. Sidan 23*

Ordförande har ordet

Ännu är det sommar och jag hoppas att du har haft en fin sommar. Kanske har du besökt någon av dina anfäders hus eller platsen där de bott. Framför oss ligger nu en hel höst full med släktforskning och intressanta föredrag. I höst pausar vi nybörjarkursen, men den återkommer till våren. Istället har vi två olika fortsättningsmöjligheter, dels forskarcirkeln där du väljer det område du är mest nyfiken på och dels en forskarcirkel som koncentrerar sig på hur du sparar din forskning i olika digitala program. Första datum du kan anmäla dig till kurser och forskarcirklar är den 15 augusti.

Har du många foton, brev m.m. men inte vet riktigt hur du ska spara dem så det blir överskådligt och intressant för kommande generationer, då kan vår SOS-cirkel ge dig svar.

När du kommer ner till 1700-talet i din forskning blir det ofta svårt att läsa och tyda vad där står, då finns vår Paleografikurs. Läs mer om våra studiecirklar och kurser längre in i tidningen.

Nästa år fyller föreningen 40 år och det ska vi fira. Vårens tidning kommer bli ett jubileumsnummer, dels med återblickar vad som hänt under alla år och dels lite hur vi går vidare i föreningen.

Gunilla Jönsson

Vi hälsar alla nya medlemmar hjärtligt välkomna!

Henrik Wettin	Arild
Peter Freij	Höganäs
Paul Ljungberg	Höganäs
Marianne Ljungberg	Höganäs
Anna-Malin Tibe	Höganäs
Elisabeth Jörgensen	Höganäs
Åse Roos	Höganäs
Sara Rönér Janicke	Senoren
Margret Johansson	Viken
Pierre Hallqvist	Höganäs
Nan Vendel	Viken
Jonna Stewénus	Viken

Nästa nummer av medlemstidningen...

...kommer att uppmärksamma att vi, Kullabygdens Släktforskare, firar 40-års jubileum! Vi fyller tidningen med minnen, intervjuer och ett och annat guldkorn från föreningsstarten. Har du kanske också minnen från den första tiden så hör av dig!

Det har runnit mycket vatten under broarna sedan 1987 och för släktforskarens del är inträdet i den digitala världen, tillsammans med DNA-testandet, säkert det största som inträffat under de här 40 åren. Ni är många som vet hur det gick till att forska före de digitala programmens tid och vad det innebar att sedan kunna sitta hemma och göra detsamma. Hör av dig och berätta vad det betydde just för dig!

Vill du bidra med material till i tidningen så är du mycket välkommen! Sista inlämningsdag till nästa nummer är den **20 oktober 2026**. Skicka ditt bidrag, gärna med bild, till lotta.brandstrom@kullabygdens.se

Då utrymmet i tidningen är begränsat kan vi inte garantera att insänt material kommer med i nästkommande nummer. För insända bidrag samt riktigheten däri svarar författaren. Tidningen ansvarar ej för insänt material som inte är beställt. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta ner och redigera artiklar. Vissa bidrag publiceras på vår hemsida. Skribenter måste meddela eventuella förbehåll mot att få sin text publicerad. I princip publiceras inte artiklar med sådant innehåll.

Höstens Evenemang

Byavandring i Arild 12 september

Claes och Magnus Hellstrand guidar oss på vår vandring som går i Arildkonstnärernas fotspår genom byn. Därefter fikar vi, var och en med egen medtagen fika, tillsammans i hamnen och avslutar med guidat besök i Arilds kapell. **Datum:** Lördag 12 september kl. 14.00

Plats: Samling på P-platsen i Arilds hamn.

Kostnad: 150 kr.

Anmälan: senast 5 september till mats.elgstrom@kullabygdens.se eller på lista i föreningslokalen. OBS – vi kommer att gå i trappor och vi har begränsat antal platser.

Släktforskarcafé 3 oktober – Utvecklingen av Höganäs fiskeläge

Vi lyssnar på Göran Norrthon som berättar om utvecklingen av Höganäs fiskeläge. Han berättar om husen, gatorna och människorna i Höganäs - information som tidigare inte funnits tillgänglig men som vi nu får smakprov på och som finns i hans bok med samma namn.

Datum: Lördag 3 oktober kl. 14.00.

Plats: Café Amanda, Höganäs Kulturhus, Köpmansgatan 19.

Kostnad: 100 kr. för medlem, 125 kr för icke-medlem.

Anmälan: senast 28 september till mats.elgstrom@kullabygdens.se eller på lista i föreningslokalen.

Öppet hus på Arkivens dag 14 november

Årets tema är Människan och tekniken. Hur gick det till förr i tiden? Hur fungerade Bräcke mölla och fyren på Kullaberg? Vem skötte tekniken och såg till att allt fungerade? Hur förhöll sig människan till ny teknik? Kanske finns svaren i vårt digra arkiv..?

Alla är välkomna att undersöka, vare sig man är medlem eller ej, och det behövs ingen föranmälan. Vi bjuder på fika och svarar så klart på frågor om släktforskning!

Datum: Lördag 14 november kl. 10.00 – 15.00.

Plats: Föreningslokalen, Linnégatan 15, Höganäs.

Kostnad: Gratis.

Julmöte 30 november

Alla medlemmar hälsas välkomna! Information om plats, kostnad och kvällens innehåll presenteras via epost och på vår hemsida, www.kullabygdens.se, under hösten.

Datum: Måndag 30 november kl. 19.00.

Anmälan: senast 17 november till mats.elgstrom@kullabygdens.se eller på lista i föreningslokalen.

Walking to Borås. Bild hämtad från borås.com

Släktforskarlagarna i Borås 22-23 augusti

Släktforskarlagarna arrangeras årligen och samlar släktforskare från hela landet. I år arrangeras dagarna i Borås på mäss- och mötesplatsen Åhaga. Temat i år är "Från kyrkböcker till dna".

Datum: 22-23 augusti

Plats: Åhaga, Lillåvägen 4, Borås

Arrangör: Borås Släktforskare

Hemsida: sfd2026.se (här finns biljetter, program och hotellinformation)

Kurser och studiecirklar hösten 2026

Under hösten 2026 erbjuds kurser och studiecirklar i släktforskning.

För alla kurser och studiecirklar krävs det att finns *minst 3 personer anmälda för att de ska starta* och för att delta ska du vara medlem i Kullabygdens Släktforskare.

OBS att första dagen för anmälan till kurs eller forskarcirkel är den 15 augusti.

Nästa nybörjarkurs planerar vi att ha våren 2027.

Paleografikurs - tyd gamla handstilar

Vad står det egentligen? Alla har väl undrat det någon gång. Det är ibland svårt att förstå de gamla texterna i kyrkböcker, bouppteckningar och andra dokument. Vi går igenom texter från 1600-talet och framåt och du lär dig tyda handstilar, omskrivningar och dåtidens tecken för olika bokstäver.

Tid: Varannan måndag kl. 13.00 - 16.00.

Start: Måndag 7/9 2026.

Antal träffar: 6 gånger.

Kostnad: 500 kr (inkl. fika).

Kursledare: Eva Nilsson.

Anmälan till: eva.nilsson@kullabygdens.se tidigast 15/8 och senast 31/8 2026.

Forskarcirkel / fortsättning

Forskarcirkeln passar dig som har påbörjat din släktforskning och kan grunderna men behöver fler tips och trix. Här träffas vi i en mindre grupp där vi forskar, diskuterar problem och lösningar samt hjälper varandra.

Tid: Varannan tisdag kl. 10.00 - 13.00.

Start: Tisdag 15/9 2026.

Antal träffar: 5 gånger.

Kostnad: 400 kr (inkl. fika).

Kursledare: Gunilla Jönsson.

Anmälan till: gunilla.jonsson@kullabygdens.se tidigast 15/8 och senast 8/9 2026.

Forskarcirkel / fördjupning i släktforskningsprogram

För att underlätta din släktforskning kan du ta hjälp av olika släktforskningsprogram för att få fram en bra släkttavla och sortera dina släktingar på ett bra sätt samt skriva bra antavla, släktträd och ansedel. Du som anmäler dig bör ha gått en nybörjarkurs så du har kunskap om hur man släktforskar och letar i kyrkoarkivens olika handlingar. På kursen kommer du få kunskap om de olika släktforskningsprogrammen. Du bestämmer sedan vilket program som passar dig, din dator och din forskning bäst. Vi kommer även att kunna ge dig annan forskningshjälp.

Vi är två personer som visar följande släktforskningsprogram: Min Släkt, Genney, Arkiv Digitals släktforskningsprogram, Ancestry (webbaserat program), My Heritage (webbaserat program) och Disgen.

Tid: Varannan torsdag kl. 18.00-21.00.

Start: Torsdag 17/9 2026.

Antal träffar: 6 gånger.

Kostnad: 600 kr (inkl. fika).

Kursledare: Marianne Löwerot

Anmälan till: marianne.lowerot@kullabygdens.se tidigast 15/8 och senast 10/9 2026.

Studiecirkel - Samla, ordna, spara

Berätta för eftervärlden om dig själv, ditt liv och din släkt – eller om en annan person eller släkt du forskat på. Vi tittar på och diskuterar exempel på hur man kan använda material man samlat i skåp och lådor, hur man kan berätta och illustrera platser och personer och olika layouter för slutprodukter. Under träffarna får du inspiration till din minnesresa, jobbar vidare med ditt material hemma och under tiden finns support via e-post och mobil. Du får också faktablad via e-post som du kan skriva ut eller ha i din dator. Viss grundläggande kunskap om datorprogram är önskvärd.

OBS: studiecirkelarna är likadana, dvs med samma innehåll och på samma dag **men** vid olika tider.

Ange på anmälan vilken cirkel du vill delta i eller om tidpunkten inte spelar någon roll.

Max fem deltagare per studiecirkel.

Tid: Varannan torsdag kl. 14-16 eller kl. 18-20.

Start: Torsdag 10/9 2026.

Antal träffar: 5 gånger.

Kostnad: 500 kr (inkl. fruktpaus).

Kursledare: Lisbet Sällström. Tel: 0708-815580

Anmälan till: lisbet.sallstrom@kullabygdens.se tidigast 15/8 och senast 27/8 2026.

Kurserna bedrivs i samarbete med **sensus**

Höstens Forskarträffar

2/9	14.00 - 17.00	Gunilla J & Marianne	
9/9	14.00 - 17.00	Lennart & Eva	På våra datorer finns Arkiv Digital, Ancestry, Familysearch och Riksarkivet. Vi har också alla CD-skivor/USB-minnen från Sveriges Släktforskarförbund och Riksarkivet m. fl. på datorerna.
16/9	14.00 - 17.00	Lotta & Gunnel	
23/9	14.00 - 17.00	Gunnar & Dorrit	
30/9	14.00 - 17.00	Anna & Ingela	Under forskarträffarna finns två värdar på plats. De hjälper dig att söka, ge tips och råd om programmen och hjälper dig i arkivet.
7/10	14.00 - 17.00	Gunilla J & Rey	
14/10	14.00 - 17.00	Eva & Lennart	Alla medlemmar är välkomna, oavsett om du vill forska vid dator, har frågor till våra värdar, köpa en bok eller bara vill umgås, ta en fika och snacka lite.
21/10	14.00 - 17.00	Gunnar & Dorrit	
28/10	14.00 - 17.00	Lotta & Ingela	Kostnad: 40 kr/person, kopior 2 kr.
4/11	14.00 - 17.00	Gunilla J & Ingela	Fika ingår.
11/11	14.00 - 17.00	Marianne & Anna	
18/11	14.00 - 17.00	Eva & Lennart	
25/11	14.00 - 17.00	Lotta & Rey	
2/12	14.00 - 17.00	Anna & Gunnel	

I Arkivet

I vårt arkiv finns mycket att upptäcka och här finns fler än 1000 böcker på runt 50 hyllmeter! Särskilt ömtåliga och gamla tunna häften finns i ett särskilt skåp och dem får man handskas varsamt med. Vi tar gärna emot donationer och vi köper kontinuerligt nytt material inom olika områden.

Vi har delat in materialet i vårt arkiv i följande kategorier: Emigranter, Historia, Höganäs/Höganäs AB, Kalendarer och årsböcker, Krapperup, Kullabygden, Kyrkan, Militaria, Ordlistor och mått, Sjöfart, Skåne, Släkter och personer, Släktforskning, Ängelholm, övriga Sverige. Böckerna står ordnade i lokalen enligt kategorierna och är sorterade efter bokens titel (som man ofta minns bättre än författarens namn). I dataregistret kan man dock söka på flera sätt och få svar på det man letar efter.

Allt i vårt arkiv är tillgängligt under våra forskarträffar och våra värdar kan hjälpa till att söka efter det du är intresserad av. För de som har frågor, vill ha en särskild visning enskilt eller i grupp, försöker vi ordna det. Maila din förfrågan till gunilla.jonsson@kullabygdens.se

Välkommen att utforska samlingarna i vårt arkiv!

Vårens evenemang i bilder

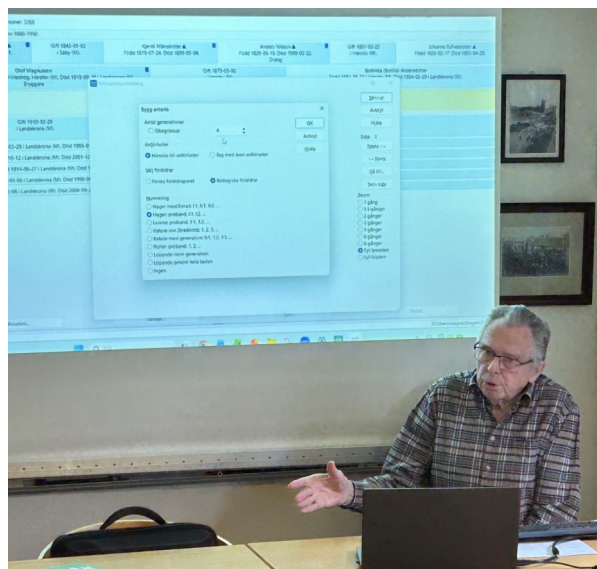
I februari besöktes vi av Niklas Hertzman som berättade om AI som ett verktyg i släktforskning.

Ordförande Gunilla Jönsson tackade Niklas Hertzman med tulpaner.

På årsmötet i mars berättade Magnus Hellstrand om konstnärer i Arildskolonin.

Den 25 april kom Lennart Magnusson och visade hur man kan skapa en släktbok.

Under våren ledde Åsa Hertzman en studiecirkel om DNA.

Tips på släktforskarkurser 2026

Kullabygdens släktforskarförening anordnade under våren 2026 bland annat nybörjarkurs, forskarkrets och DNA-kurs. Under hösten ges ett antal kurser som du kan läsa mera om på sidan 4 här i tidningen.

Vill man gå på akademiskt djup och få universitetspoäng finns omfattande kurser, på distans, vid flera universitet.

Under hösten 2026 exempelvis:

- Linköping – Att arbeta med historiska arkiv
- Umeå – DNA och historisk identitet
- Göteborg – Släktforskningens källor, metoder och historiska perspektiv och Paleografi
- Stockholm – Släktforskning och paleografi ur ett ekonomiskt-historiskt perspektiv.

Om kurserna inte är fulltecknade kan det hända att det går att göra en sen ansökan ända fram till kursstart. Fler kurser kommer till vårterminen 2027 – håll utkik och sök innan 15 oktober 2026! Övriga kursanordnare (distanskurser): Folkuniversitetet, Folkhögskolor (har ibland också sommarkurser), Finding Family Together, studieförbunden ABF, Medborgarskolan, Studieförbundet och Studieförbundet Vuxenskolan.

Skånes Släktforskarförbund presenterar höstens program 2026:

Månadsföredrag och temadag

Intressanta föredrag med mycket fakta och nyttiga tips. Månadsföredragen körs i Zoom onsdagar kl 19-20. Temadag i Medborgarhuset i Eslöv med lunch + föredrag av Fredrik Meister, Peter Sjölund och Linda Kvist.

16 september

Claes Westling
Domböckerna berättar

14 oktober

Lena Norberg
Historiska kartor

7 november

Temadag i Eslöv
DNA-släktforskning

9 december

Magnus Lindskog
I soldaternas spår

Anmälningsskema finns på förbundets hemsida c:a en månad i förväg, ett föredrag i taget; www.sksf.se

Har du en intressant berättelse att dela med oss?

Du som är medlem är mycket välkommen att skicka in artiklar och bilder till vår tidning! Det kan t.ex. handla om din forskning, din släkt i Kullabygden, släktgården, bilder från livet förr eller vad ett DNA-test gav dig.

Tidningen utkommer två gånger per år, i januari och i augusti. Då utrymmet i tidningen är begränsat kan vi inte garantera att insänt material kommer med i nästkommande nummer.

Gesällbrev utfärdat år 1768 för hantverkaren Christian Friedrich Rust av snickareämbetet i Stralsund som då var en del av Svenska Pommern. I brevet står bland annat att Christian är 22 år, har arbetat som snickarlärning i två år och är flitig, fridsam och ärlig. Bilden är hämtad från Borås Museum och Textilmuseet och ingår i Nordiska museets digitala samlingar.

När en person började sin bana som hantverkare var det som **lärning** hos en **mästare**. Villkoren för lärlingsutbildningen, exempelvis lärlingstiden, reglerades av skråordningarna och varierade mellan olika yrken. Enbart pojkar antogs som lärlingar. De fick inte vara födda utanför äktenskapet, dvs. de fick inte vara oäkta barn. Enligt 1720 års skråordning skulle lärlingarna vara fyllda 14 år och lärotiden var mellan 3 och 5 år. Lärlingarna bodde hemma hos mästaren och kunde användas till allehanda uppgifter i hushållet. De var även tvungna att passa upp på gesällerna. Ingen eller endast en obetydlig ersättning utgick till lärlingarna för det arbete de utförde. Det hände även att mästaren tog ut en avgift för att utbilda lärlingar, en s.k. **lärpennning**.

Så här kunde kanske en lärling i en smedja se ut. AI-genererad bild.

Gesäller

Efter lärotiden blev lärlingen gesäll. Det var först på slutet av skråtiden som det blev krav på att han först skulle avlägga gesällprov. I gesällprovet skulle lärlingen tillverka någon vara inom sitt område, exempelvis en möbel. Detta bedömdes sen av olika mästare och varan måste bli godkänd för att lärlingen skulle bli upptagen som **gesäll**, dvs. en slags examen. Upptagandet som gesäll följde en rituell invigningsceremoni. Ett bevis att lärlingen nu var gesäll var **gesällbrevet**. En tidig benämning på gesäller var svenner. Gesällerna var ett sätt att tillförsäkra mästarna arbetskraft.

Gesällvandringar

Gesällerna var nästan alltid ogifta och bodde i mästarens hushåll. Det var vanligt att gesällerna gav sig ut på vandringar, s.k. **gesällvandringar**. Genom att arbeta hos olika mästare lärde de sig yrket på bästa möjliga sätt och kunde därmed bygga upp en egen yrkesskicklighet. Dessa vandringar kunde även ske till utlandet. På engelska heter gesäll *journeyman* vilket betyder en man som vandrar/reser.

Regler och skymf

Mot slutet av skråtiden blev det allt vanligare att gesällerna gifte sig och bildade eget hushåll. Då boendegemenskapen luckrades upp försvagades även den starka sammanhållningen mellan gesällerna. Gesällens vardag var omgärdad av många regler och bestämmelser. Att bryta mot någon av

dess regler kunde medföra att gesällen skymfades av sina kamrater. Det ansågs att den skymfades gesällen förlorat sin ställning och andra gesäller vägrade då att arbeta med honom. En skymfning kunde även riktas mot en mästare om de ansåg att han förbrutit sig mot någon gesäll.

Mästare

För att kunna arbeta i egen regi var gesällen först tvungen att bli **mästare**. För att bli mästare måste de avlägga ett **mästarprov**. Mästare var benämningen på hantverkare med den största hantverkskickligheten. Mästarna hade rätt att självständigt utöva sitt yrke och därmed anställa lärlingar och gesäller.

Mästarbrevet var en hantverkares bevis på att han var en mästerhantverkare och verkligen kunde sitt yrke. Endast de av skråna godkända mästarna fick utöva yrket. Som mästare kunde han i sin tur lära upp nya gesäller.

Skråordningarna reglerade villkoren för att bli mästare och varierade mellan de olika hantverksyrkena. Han var tvungen att uppvisa sin yrkeskicklighet genom mästarprovet. Även andra villkor kunde tillkomma, exempelvis viss förmögenhet, egna verktyg etc. Dessa bestämmelser användes även för att begränsa konkurrensen inom ett hantverk. Mästaren var vanligen gift med eget hushåll. Detta var nästan nödvändigt för att kunna ta sig an lärlingar och gesäller. För att kunna verka inom sitt yrke var mästaren även tvungen att vinna burskap i staden. Se vidare längre ned. Då den nya näringsfrihetsförordningen trädde i kraft 1864 försvann även kravet på att avlägga mästarprov.

Hallordning

Det fanns vissa möjligheter att som mästare utöva sitt yrke även utanför skråväsendet enligt manufakturlagstiftningen (*hallordningen*) eller som frimästare. Med *hallordning* menas en äldre förordning som reglerade hantverks- och fabriksstillverkning som stod utanför skråordningarna. Den första hallordningen utfärdades 1722. Med *frimästare* avses hantverkare som hade rätt att utöva sitt yrke utanför skråväsendet. Det förekom frimästare redan på 1600-talet. Förordningar för frimästare utfärdades 1719 och 1724. De mötte dock hårt motstånd från skråhantverkarna och antalet frimästare var få. Inga nya frimästare fick utnämnas efter 1731.

Mästarstämpeln

Mästarstämpeln var en stämpel som mästaren satte på sin vara som en garanti för god kvalitet. Möbeltillverkarna hade skyldighet att förse sina beställda varor med mästarstämpel. Inom guld-, silver- och tenntillverkningen användes till en början enbart ett bomärke som stämpel. Det kunde även förekomma att mästarna angav initialerna istället för bomärke. Ibland med tillägg av tillverkningsort. På 1700-talet förekom även förnamnsinitial plus efternamnet. Även på koppar- och mässingsföremål förekom mästarstämplingar även om de inte var skyldiga att stämpla dessa metaller. På möbler var mästarstämpelmärket oftast mästarens initialer. Initialerna var vanligen handskrivna eller tryckta på papper som limmades fast. Från 1700-talets mitt användes även metallstämplar där märket då brändes fast i möbeln. Kallstämpeln slogs in med hammare i möbeln.

Förutom mästarstämpeln förekom även s.k. **korporativa stämplat**. De var ämbetsstämplar som användes tillsammans med mästarstämplarna som ett bevis på att det aktuella skråarbetet hade kontrollerat och godkänt arbetet i fråga. De användes framförallt av möbel- och snickeriämbetena. Stämpeln användes av Stockholms stolmakarämbete från 1765 och av Stockholms snickarämbete från 1768.

Skråskylt för glasmästeri. Bilden hämtad från Nordiska museets digitala samlingar.

Skråväsendet

Skråämbetena var olika sammanslutningar för hantverkare inom ett visst hantverksyrke och reglerade interna förhållanden. Man kan säga att de var olika branschorganisationer och fackföreningar i ett och hade stor makt. Skrånas maktställning ökade 1621. En hantverkare måste tillhöra ett *skrå*. Allt hantverk och handel utanför skråsystemet för-

bjöds 1621. Skrånas monopolställning gällde enbart städerna, inte landsbygden. Skråna fungerade som karteller och kunde på så sätt kontrollera priser, tillverkningsmetoder, kvalitet och råvaror. De hade även **monopol på tillsättandet av nya mästare**.

De första beläggen för skråämbeten i Sverige är från 1356, då skräddarna i Stockholm fick monopol på sin yrkesutövning. Det finns bevarade skråordningar från 1400-talet. Från början fanns enbart ett mer utvecklat skråväsende i Stockholm. Sedan utvidgades de till de större städerna i Sverige. Först under 1700-talet blev de allmänt förekommande i alla svenska städer.

Inom vissa skråordningar fanns begränsningar avseende antal gesäller en mästare hade rätt att ha. En skomakarmästare fick inte ha fler än tre gesäller och en lärling, såvida inte alla skomakarmästare i staden redan hade minst en gesäll. En guldsmid fick ha två gesäller, köttmånglare en gesäll. Gesällerna hade rätt att tjäna den mästare de själva valde. Förordningarna i en del skrå reglerade även den mängd arbete en gesäll behövde utföra. En skomakargesäll, till exempel, fick inte baka mer än en hud varje halvår, en skinnargesäll fick inte beta mer än 30 skinn per år. Dessa uppgifter avser de förordningar som fanns mellan 1400 och 1600.

Skråna ansågs dock som ekonomiskt ineffektiva och ett hinder för naturlig näringsfrihet och under 1700-talet utsattes de alltmer för kritik. Först 1846 avskaffades skråsystemet. Full näringsfrihet infördes 1864. Efter detta år kunde vem som helst fritt praktisera ett hantverksyrke. Skråväsendet avskaffades i Frankrike redan 1791 och övriga länder i Europa följde efter under 1800-talet.

Även efter att skråämbetena avskaffades 1846 fortsatte mästarna att ta sig an lärlingar och gesäller. Det fanns naturligtvis fortfarande behov av utbildning. Gesälltiteln försvann dock 1864 när alla fick rätt att utöva hantverksyrket. Hantverksföreningarna fortsatte dock även efter 1864 att utfärda gesällbrev. Också gesällvandringarna för att arbeta hos olika mästare fortsatte men avtog runt sekelskiftet 1900.

Burskap

Hantverkare kunde enbart *utföra* sitt yrke i städerna. För att kunna göra detta måste de även ha ett tillstånd från staden, dvs. de måste söka ett **burskap**. Burskapet beviljades genom att stadens magistrat utfärdade *burbrev*. Genom att erhålla bur-

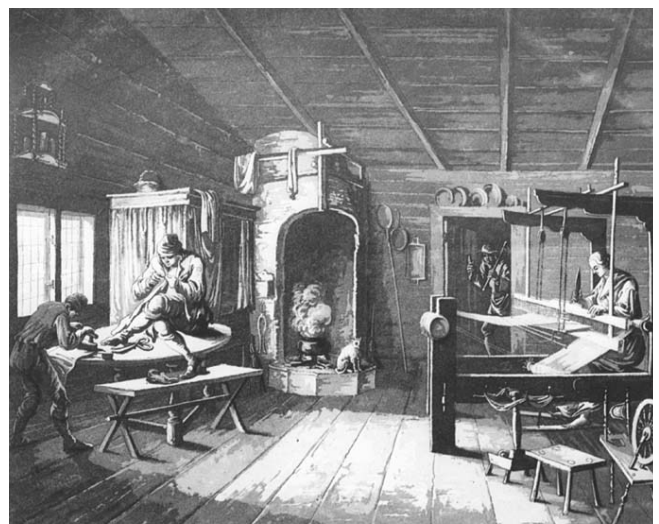
skap blev man också antagen som borgare i staden med de rättigheter detta medförde. Med *borgare* menas med andra ord de hantverkare och handelsmän som bodde och verkade i städerna. Enbart borgare kunde ingå i städernas styrelser.

En **stad** var en större ort med "rätt" att utöva handel och hantverk. *Stadsrättigheter* eller *stadsprivilegier* kunde enbart delas ut av kungen. Normalt omgärdades en stad av en stadsmur med ett antal bevakade stadsportar. För att kunna föra handelsvaror in till en stad var man tvungen att erlägga en **tullavgift**. Denna tullavgift infördes 1622 och avskaffades 1810. Stadstullen var en avgift som togs ut på alla varor som fördes in i städerna för försäljning. I städerna växte ett antal tullstationer upp vid stadsportarna där tullen erlades. I Stockholm finns fortfarande namnen kvar på tullstationerna; Norrtull, Roslagstull, Danvikstull, Skanstull och Hornstull.

En indelning av de svenska städerna i **stapelstäder** och **uppstäder** infördes på 1610-talet, men de förras särställning reducerades stegvis fr.o.m.

1765. En *stapelstad* var en stad med rätt till handel och sjöfart med utlandet och en *uppstad* var en stad som endast hade rätt att bedriva handel och sjöfart inom landet.

I och med näringsfrihetsförordningen av 1846 inskränktes borgarnas företrädesrätt till utövande av hantverk och handel. Med kommunallagarna av 1862 avskaffades borgarnas särskilda rättigheter i *stadsstyret* och med 1864-års näringsfrihetsreform avskaffades helt och hållet kravet på burskap för utövande av hantverk och handel i städerna. Borgerskapets särställning som en privilegierad grupp i samhället försvann därmed.

En sockenskräddare i sin verkstad.
Bild hämtad från Nationalmuseum

Hantverk på landsbygden

Handel och hantverk accepterades inte på landsbygden, så hantverkare och handelsmän höll till i städerna. Bönderna höll dock på med hantverk, inte minst för husbehov, och till en viss del handel även på landsbygden (saluslöjd). I vissa områden var saluslöjden mycket omfattande.

På 1680-talet fick i begränsad utsträckning några yrkeskategorier rätt att slå sig ner på landsbygden för att utföra sitt yrke. Det var framförallt skräddare, smeder och skomakare. De kallades **sockenhantverkare** och hade enbart tillstånd att verka inom "sin" socken. Det var sockenstämman som utsåg vilka som fick verka som sockenhantverkare i den aktuella socknen. Även adeln kunde anställa egna hantverkare.

Under 1700-talet utökades antalet yrken. I näringsfrihetsförordningen från 1846 fick alla typer av hantverkare rätt att slå sig ner på landsbygden och där utöva sitt yrke. Sockenhanterkarna var inte anslutna till något skrå som var fallet med hantverkarna i städerna och det fanns heller inga krav på att de skulle ha kvalifikationer i form av gesällbrev. Sockenhanterkarna kallades även gärningsmän.

Skräddarna och skomakarna ambulerade mellan gårdarna, där bönderna själva tillhandahöll materialet, oftast egen produktion av textilier, skinn och läder. Betalningen bestod främst av kost och logi under tiden arbetet pågick. Smeden däremot som var beroende av större verktygsutrustning, arbetade i sin smedja. Ofta tillhandahöll han själv råvaran och detta, i förening med de större kraven på utrustning samt en högre yrkeskompetens, innebar att smeden var mera av en egen företagare med högre ekonomisk och social status än övriga sockenhantverkare och stod de skråbundna yrkesbröderna närmare.

*Källor: Hans Högman, Nationalencyklopedin.
Sammanställt av Gunilla Jönsson.*

Så här kan du hjälpa din förening att spara

City Gross-kvitton

Vi får en viss procent på det vi handlar för på City Gross i Höganäs. Så här går det till: Om du handlat på City Gross i Höganäs får du gärna lämna dina kvitton till oss. I lokalen finns en brevlåda att lägga dem i eller så lämnar du dem i brevlådan utanför dörren.

Perioderna för kvittona är 1 mars – 31 augusti samt 1 september – 28 februari. Den 31 augusti och den 28 februari lämnar vi kvittona till City Gross och får en viss procent på vad du/vi handlat för. OBS att detta gäller bara kvitton från City Gross i Höganäs.

Tidningen som PDF

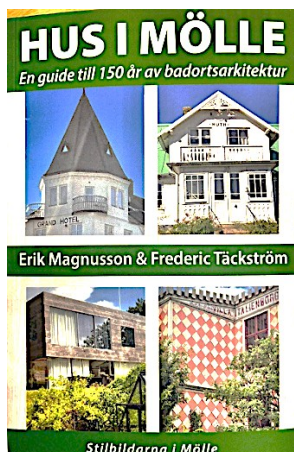
Vi erbjuder våra medlemmar medlemstidningen som PDF-fil. Fördelen är att du får tidningen minst en vecka tidigare och föreningen sparar portokostnaden.

Anmäl att du vill ha tidningen som PDF-fil till gunnar.persson@kullabygdens.se så kommer nästa tidning till din epostbrev-

Blandade lästips

Kullabygden

Hus i Mölle—En guide till 150 år av badortsarkitektur.
Erik Magnusson & Fredric Täckström
Förlag: Stilbildarna i Mölle

Lerberget—inte en by som andra.
Mats Hallberg, Staffan Lindqvist
& Göran Torné

Barbro Olsson (1913–2001) – Olika utgivare, flera finns inlästa på Legimus:

Elna gruetös 1–3 (1991–1993)

De hårda åren (1992)

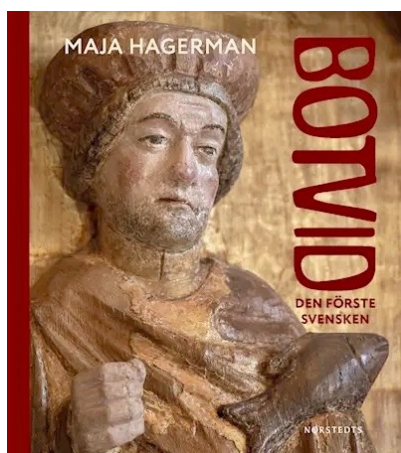
En gång för längesen (1994)

Mitzi Makalös och Brazil Jack (ungdomsbok 1995)

Arnbergs tjejer (1997)

Brytningstid (2000).

Historia

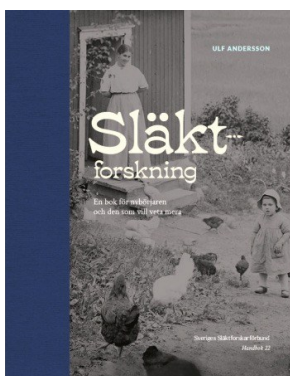

Botvid : den förste svensken av Maja Hagerman
Förlag: Norstedts 237 sidor (2025)
Dick Harrison om Botvid:
”[...] lika mycket en populärvetenskaplig
deckare som en historiebok.”

Skrivare i det medeltida Sverige
Per-Axel Wiktorsson
Skara stiftshistoriska sällsks sskriftserie 2015

Släktforskning

Släktforskning: En bok för nybörjaren och den som vill veta mer

Ulf Andersson

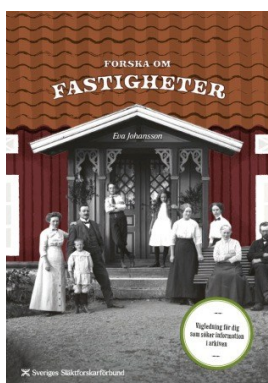
Förlag: Sveriges Släktforskarförbund
(Handbok 22)

Tolka texten: 1700-talet (inkl. övningsbok)

Torbjörn Wahlström

Förlag: Sveriges Släktforskarförbund

Forska om fastigheter

Eva Johansson

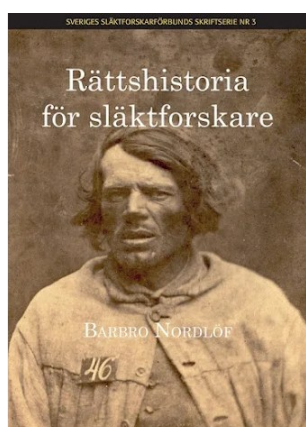
Förlag: Sveriges Släktforskarförbund (2025)

Forska i husförhörlängder

Ewa Runesdotter

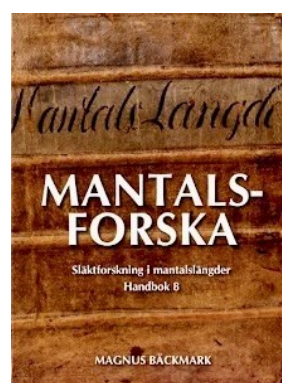
Förlag: Sveriges släktforskarförbund
(2025)

Rättshistoria för släktforskare

Barbro Nordlöf

Förlag: Sveriges släktforskarförbund 36 sidor (2017)

Mantalsforska. Släktforskning i mantalslängder

Magnus Bäckmark

Sveriges Släktforskarförbund (2015).
Finns som PDF i Rötterbokhandeln

Svenska sjömän som seglade utanför spärren 1940–1945

Andra världskriget innebar extremt svåra tider för handelsflottan, med de tyska u-båtarna lurande i djupen. Många är de civila fartyg och sjömän som föll offer för deras torpeder. Följande text är hämtad från Terje Fredhs tetralogi *Utanför spärren* (1984).

ss Alida Gorthon. Bilden hämtad från Sjöhistoriska museet, Stockholm.

Under sex långa krigsår hölls England vid liv genom de nordatlantiska korridorerna som försåg landet med viktiga livsmedel. Konvojerna drog också krigsmateriel till världshistoriens hittills största invasion, den i Normandie.

De allierade länderna deltog med handelsfartyg. Av de neutrala var Sverige det land som ställde upp med flest fartyg på engelsk sida.

När tyskarna spärrade Skagerack kom 5 375 svenska sjömän att hamna utanför spärren med små möjligheter att komma hem. 1 453 sjömän omkom i svenska båtar, 1 022 av dessa utanför spärren. Vidare dog 400 svenska sjömän i andra länders fartyg, mest i norska och amerikanska. Det var priset Sveriges sjömän fick betala för neutraliteten. De allierade handelsfartygen var bestyckade. De svenska saknade alla former av skydd mot angrepp.

Bortglömda

Den långa bortovaron från Sverige orsakade fysiska och psykiska skador. Många sjömän var med om en eller flera minsprängningar, torpederingar, flygangrepp, fängelsevistelser, interneringsläger, törst och svält. På alla trader och på alla frontavsnitt deltog svenskt sjöfolk. Hos många fanns en bitterhet mot regering och myndigheter. Sjömännen sattes i en strykclass både personellt och skattemässigt. De kände sig bortglömda. Vid en del förlisningar försvann också besättningslistorna, vilket medförde att rederiet i efterhand fick rekonstruera namnen på besättningen. Vid en del förlisningar finns t ex ej namn på de

utländska besättningsmedlemmar som omkom.

Konvojsystemet

Enligt lexikon är konvoj ”en samling handelsfartyg som färdas under skydd av eskorterande örlogsfartyg. Konvoj kan också tilldelas flygskydd. Konvojerna är lika med ledsaga och beskydda.” Så långt uppslagsverken.

En stor konvoj kunde bestå av över 100 fartyg. Vid uppsamlingsplatsen fick varje fartyg sin plats i kolonner. I de engelska konvojerna fanns alltid vakanta nummer. I mitten före konvojen gick en jagare och därefter konvojchefen med ett lastfartyg. Därefter några större örlogsfartyg. Bakom dessa fanns inga handelsfartyg, för att örlogsfartygen skulle ha fri passage ur konvojen. En jagare och ett räddningsfartyg fanns i slutet av mittersta konvojraden. Vice konvojchefens fartyg, ofta ett lastfartyg, låg i kolonnerna närmast chefen. Fanns tankfartyg lades dessa i mitten för att få större skydd. Flankskyddet bestod av jagare och korvetter, 3 på varje flank. Avståndet mellan fartygen i kolonnerna var 400 m och mellan kolonnerna ca 750 m.

Kommendörens svårigheter

I alla väder skulle kommendören med signaler försöka hålla ihop konvojen, som var spridd över ett stort vattenområde, i regel 11 kolonner x 750 m och varje kolonn hade i regel 10 fartyg. Det betydde alltså en 4 km lång båtad.

Vid lugnt väder med god sikt gick samlingen av

konvojerna bra, men det kunde vara storm, snö, dis och tjocka. Radarn fanns ej och de nautiska hjälpmedlen var sparsamma.

Konvojerna och dess komplicerade samlingar ställde stora krav på befäl och manskap. Det byggde på gott sjömanskap. Befälhavarens roll framstod som mycket stark.

Konvojkommendören dirigerade fartygen med signalflaggor. Signalerna repeterades från fartyg till fartyg. Vid angrepp mot konvojen uppstod ofta situationen att fartyg bröt sig ur.

Storm gjorde att farten gick ner och det blev luckor i formationerna.

Fartyg som sänktes ersattes av det fartyg som gick efter. Vid svår sjöhävning hände det att fartygen törnade emot varandra. En krossad och bucklig bog kallades ”konvojnäsa”.

Strugglers

Fick fartygen fel hade de en stund att reparera. Annars lämnades de ensamma. Det var dessa ”strugglers” som blev begärliga byten för ubåtarna. Märkliga är konvojbåtarnas vägar. Båtar som lämnats ensamma kunde nämligen vara före konvojen i hamn. Anledningen var den att den ensamma båten tog en mer realistisk kurs jämfört med konvojen, som manövrerades i zick-zack efter konvojstrategin. Fientliga u-båtar och flyg var de största farorna. Isbergsfaran fanns också när konvojerna pressades norrut. Detta för att ge ubåtarna en längre transportsträcka från bas till anfallszon.

Förluster av fartyg hemmahörande i Helsingborg

De tyska u-båtarna sänkte bland annat nedanstående fyra helsingborgsfartyg:

ALIDA GORTHON

11 personer omkom när Alida Gorthon sänktes i konvoj OA 204 år 1940.

Väster om Tory Island anföll u-båtar och den 29/8 sänktes Alida Gorthon. En livbåt med 13 man, under ledning av styrman Ranesson, kunde ta sig till engelsk hamn. Den andra livbåten med 11 man hördes aldrig av.

Befälhavare: Kapten Nils Fex, Lerhamn. Omkom vid torpederingen.

NILS GORTHON

5 svenskar omkom när Nils Gorthon sänktes 1940 på resa Nova Scotia – Ridham Dock.

Under tjocka förlorade Nils Gorthon kontakten med konvojen. Detta upptäcktes av U 60 med kapten Adalbert Schnee, som sänkte fartyget. Det sjönk på fyra minuter och besättningen drev på en flotte och i en livbåt i två dygn innan de kunde landsättas i England.

Befälhavare: Kapten Erik Kastman, Göteborg.

TILIA GORTHON

Alla räddades när ss Tilia Gorthon sänktes 1940 på resa Liverpool – Nantes. U 38 med kapten Heinrich Liebe öppnade eld trots att man från Tilia Gorthon signalerade att fartyget var neutralt. Sedan besättningen gått i livbåtarna sänktes fartyget. Befälhavare: Kapten J.F. Gunther

VERONICA

Endast den svenske kaptenen Robert Elmqvist, Trelleborg räddades när ss Veronica sänktes av U 137 1940 på resa Spanien – England med malmfrakt. Elmqvist kom på en flotte tillsammans med två besättningsmän. Flotten drev i sex dygn innan den upptäcktes.

Befälhavare: Kapten Robert Elmqvist, Trelleborg.

Terje Fredh (1934–2020) var lokalredaktör i Lysekil och prisbelönt frilansjournalist, författare och föreläsare med sjöfart som specialitet. De flesta av hans 52 skrifter och böcker är utgivna på eget förlag.

Sammanställt av: Mats Elgström, fd maskinchef m/s Ingrid Gorthon.

Hjalmar Johansson – en Kullasons livsberättelse

Vi fick en livsberättelse till föreningen. Höganäs-sonen Hjalmar Johansson (1875–1960) skrev på sina barns uppmaningar ned sina minnen från uppväxten, yrkeslivet och sitt stora politiska engagemang i Höganäs och Kullabygden. Ett starkt och varmt manus, skrivet 1951. Välkomna att läsa berättelsen i sin helhet i lokalen på Linnégatan 15!

*Vy över arbetarbostäder, lergodsfabriken och tegelbruket i Höganäs.
Foto: Peter P Lundh, Tekniska museet*

Hjalmar Johansson föds den 6 januari 1875 i ”Stora Längan”, senare Höganäsbolagets kontorshus. Familjen på åtta personer tillhör Höganäsbolagets fattiga arbetarbefolkning. Fadern lyckas köpa ett gammalt lerhus för 700 kronor på Lindbergsgatan, på bolagets mark har de djur och på askhögarna odlar de potatis.

Hjalmar är som sju- och åttaåring ko- och stallpojke. Maten är riklig och sommarlönerna på åttatio öre per dag samt ett skålpund ull till mor får han med sig hem framåt hösten.

Nya villkor

När fadern dör 1885 lovar prästen fattighjälp mot att modern ger huset till bolaget. Hon vägrar och sliter hårt i fiskelag på Lerberget. Hjalmar sköter skolan och på fritiden plockar han ”gammalt i askebunkrarna” för 25 öre säcken.

1887 vidtar ett ofattbart hårt yrkesliv. För mellan 40 och 75 öre per dag (tio timmar) stryker Hjalmar tegel, passar upp på formtegelslagarna, jobbar i Stora torkladan eller är hantlangare i hamnen. Efter att ha klarat att bära bräder i ett år höjs dagslönen till 1:24 kronor. Med ackordsarbete blir han bland de bäst betalda i bruksdriften. Hjalmars politiska ådra vaknar.

Värnplikt, kärlek och politisk medvetenhet

Efter värnplikten gifter sig Hjalmar med sin käre, en kammarjungfru i disponent Nordenfeldts

familj. Vuxenlivet tar vid. Samtidigt utvecklas socialdemokratin och fackföreningsrörelsen. En diskussionsklubb bildas med målet att bilda fackförening. Det blir stor tillströmning.

Strejk och medborgarskola

Strejk utbryter i maj 1898, varpå arbetsgivare Nordenfeldt inleder blockad och mötena då hålls i Tivoliparken. Höganäsbolagets ordförande Arvid Posse förbjuder fackföreningar och startar strejkbrytarvärvning. Riksdagsman Branting kommer och talar på ”Halta Nilsa” mark vid Sandflyget, men arbetet återupptas när försörjningsfrågan blir akut för de strejkande.

1904 bildar arbetarna en Medborgarskola. Hjalmar klarar alla tre årskurser, blir 1905 sekreterare i nybildad LO-förening och representerar 1906 Höganäs arbetarföreningar i uppdraget att med disponent Nordenfeldt ta fram ett förslag till kollektivavtal. Det lyckas och träder i kraft i augusti 1907.

Samhällsuppdrag

Hjalmar får fler och fler uppdrag; i municipalnämnden ser han till att förbättringar införs för Höganäs Nedre, i skolstyrelsen blir han kassör och får sköta budgetarbetet åt kyrkoherden (leder till balans i finanserna och att kyrkoherden inte får ge skolledigt för arbete i hemmet) och i taxeringsnämnden utarbetas en skala för skattebefri-

else för fattiga arbetare med många barn. Det är tydligt att Hjalmar var en man med stark integritet. Han berättar ingående och intressant om många turer inom dessa uppdrag, vilka han behåller även efter att han lämnat Bolaget.

Nya spår och äventyr

Något år försörjer han sig på ströjobb, till dess att en kollega i taxeringsnämnden skäller ut konsul Johnsson för att Hjalmars insatser i nämnderna inte belönas bättre. Efter kort betänketid får han erbjudande att redan nästa morgon påbörja arbete vid Höganäs-Mölle järnväg. Hjalmar berättar medryckande om den något gnissliga vägen till stationskarls befattning och dito väg till stationsmästartjänsten i Krapperup 1914. Året efter tog SJ över banan.

Nya boenden

Hjalmar och hans familj stortrivs i Lerhamn och de stannar där till pensionen 1938. De flyttar runt lite i trakten fram till dess att hustrun dör 1944. Hjalmar flyttar med sin dotter och måg, först till Småland och sedan till Ystad.

1947 bjuder sonen Carl Erik över honom till USA. Skildringen berättar att såväl överfarten som den ettåriga vistelsen i USA bjuder på små och stora äventyr. Bland annat, tro det eller ej, tar sonen honom till Worcester i Massachusetts! Gamla skolkamrater från Höganäs välkomnar dem och de bjuds på heldagsfest hos självaste chefen för Northonverken, George Jeppson.

Hjalmar återvänder hem till Sverige och bor tillsammans med familjen i Liatorp i Småland. Han dör på ålderdomshemmet i Nyhamnsläge den 16 november 1960.

Utdrag sammanställt av Anna Norberg

Källor:

Minnen och hågkomster nedtecknade av Hjalmar Johansson (35 sidor); sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=7361; hd.se/kultur/fackligt-anslutna-arbetare-ar-kryp-sa-hoganasbolaget/;

Stationsmästare Hjalmar Johansson med dottern Anna-Lisa vid Krapperups station.

Foto: Peter P Lundh, vykort från Kullensvykort.com

Död, pest och pina

Våren 2000 höll jag en grundkurs i släktforskning. Jag frågade mig, hur gör man en lektion om död och dödsboken i kyrkoarkivet intressant? Just då hade Covid-19 brutit ut och stämningen var spänd, vi visste inte hur det skulle bli. Frågorna var många, när skulle det gå över, skulle man hitta ett vaccin m.m. Jag tänkte PESTEN.

När jag som tonåring kom till Skåne och började i åttonde klass på Kullaskolan i Höganäs tog en kompis med mig till pestkyrkogården Viken. Vi cyklade bort till Brandstorp nära Ingelstråde och hittade minnesstenen. Okej, det var sant att det fanns en pestkyrkogård utanför Viken, undrar om det fortfarande smittar, vet jag att jag tänkte då.

Minnessten i Brandstorp över pesten 1711.

Stenen i Brandstorp

För något år sedan, 2018, sökte jag upp platsen. Jag var inte säker på att jag skulle hitta den och tog hjälp av FORNSÖK, en karttjänst via Riksantikvarieämbetet. Där kan man leta upp olika minnesmärken och fornlämningar. Jag hittar minnesmärket i Brandstorp med hjälp av söktjänsten. Pestkyrkogårdar beslutade man att lägga utanför den vanligt kyrkogården för att minimera smittan, men även för att tillfälligtvis begrava personer som inte fick plats på kyrkogården när många dog samtidigt. Idag odlar man på pestkyrkogården i Brandstorp. På stenen kan man läsa detta:

ÅR 1711 HÄRJADE PESTEN PÅ KULLAFÄLA
– 40 METER RAKT NORRUT FRÅN DENNA
STEN JORDADES NÄRA 200 INOM VÄSBY
FÖRSAMLING AVLINA PERSONER. MÅNGA
FRÅN BYARNA VIKEN, INGELSTRÄDE,
KLAPPE OCH HÖGANÄS.
KULLENS HEMBYGGSFÖRENING RESTE
DENNA MINNESSTEN ÅR 1956.

Pesten i Väsby

När pesten drabbade Nordvästra Skåne 1711 så drabbades Väsby församling mycket hårt. Viken var då en del av Väsby församling. I Kullens hembygdsförenings årsbok 1950 har Klara Wikjander skrivit om pesten och pestkyrkogården i Brandstorp. Hennes beskrivning är mycket målande och täcker Kullabygden.

Ödekyrkogårdar

Idag kan man även läsa om pest- och kolerakyrkogårdar via Statistikmyndigheten SCB:s hemsida. SCB har även en sökfunktion där kan man söka på olika kommuners ödekyrkogårdar länkade till kartan på Fornsök hos Riksantikvarieämbetet. För Ängelholms kommun hittar man fem ödekyrkogårdar vara två hade minnessten från pesten 1711. En sten finns mitt i en åker nära Tockarp i Hjärnarps församling. Dödsboken 1711 är inte bevarad i församlingen. På minnesstens står det enligt Fornsök:

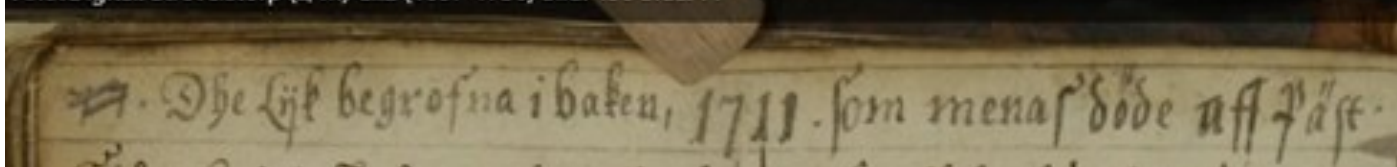
”WILORUM FÖR ÅR 1711 I PESTEN BORT-
RYCKTA FRID HÄGNE GRIFTERNA BJÄRE
HÄRADSHBYGGSFÖRENING RESTE ÅR
1955 DENNA STEN”

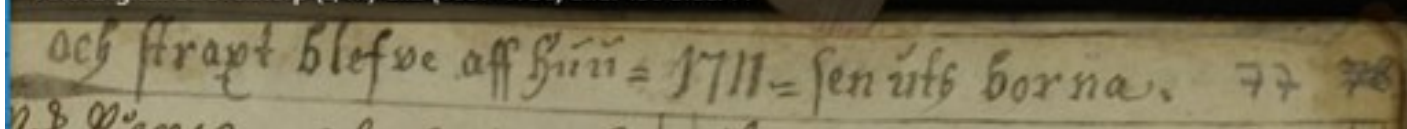
Minnessten i Strövelstorp över pesten 1711.

Stenen i Strövelstorp

En annan minnessten står i Strövelstorp. Det året dog 88 personer i församlingen. Texten är svår att läsa på minnesstenen, men enligt Fornsök beskrivs sten som: ”Stenen är spetsig upptill. På stenens V sida är inskriften: P.M.S. I.H.S. 1711. Stenen restes troligen 1878”. I kyrkoboken hittar man en anorlunda rubrik: ”The Lük begrofna i baken, 1711, som menas döda aff päst och staxt bleve aff xx =1711= sen utx borna.” Denna rubrik bekräftar att i backen i Strövelstorp begravde man de som dog i

Texten från dödsboken i Strövelstorp 1711, från Arkiv Digital.

pesten 1711.

En lektion om pesten

Vad kan man göra av detta i en kurs i släktforskning? Eleverna fick leta upp sidan i dödsbok i Vikens församling och vi räknade att antal döda i pesten 1711 kunde stämma. Det var cirka 300 som var överdödligheten detta år i Vikens församling. Tyvärr stod inte dödsorsaken i dödsboken. Vi letade upp andra dödsböcker där man kunde läsa dödsorsaker. Vi läste också bouppteckningar. Sen letade vi upp andra ödekyrkogårdar med hjälp av SCB:s lista och pratade om dagens "pest" Covid-19.

Text och foto: Marianne Löwerot

Källor:

Fornsök <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/>

Kullabygden 1950, årgång XXIII: Klara Wijkan-
der, Om pestkyrkogården i Brandstorp. [http://
www.hembygdshistoria.se/kullens/kullabygd/
brandstorppest.htm](http://www.hembygdshistoria.se/kullens/kullabygd/brandstorppest.htm)

Kyrkobok: Väsby (M) CI:1 (1689-1755) Bild
1750 / sid 362

Kyrkobok: Strövelstorp (L, M) CI:2 (1687-1756)
Bild 420 / sid 75

SCB ödekyrkogårdar [https://www.scb.se/hitta-
statistik/artiklar/2019/en-odekyrkogard-finns-
kanske-narmare-an-du-tror/](https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2019/en-odekyrkogard-finns-kanske-narmare-an-du-tror/)

100 kronor rabatt till medlemmar ny kod för 2026

Du som är medlem i en förening ansluten till Sveriges Släktforskarförbund får 100 kronor rabatt på alla Rötters prenumerationer och prenumerationspaket.

Använd föreningens unika rabattkod när du förnyar eller nytecknar din prenumeration.

Rabattkod för Kullabygdens Släktforskare: JRDS26

Så använder du rabattkoden: Logga in på Rötter och gå till Rötters prenumerationssida rotter.se/prenumerationer och välj prenumeration.

Vid betalningsinformation: fyll i rabattkoden och slutför ditt köp, nu med 100 kr rabatt. Rabattkoden är giltig till den 31 december 2026.

Observera att du måste vara inloggad på Rötter för att rabatten ska kunna dras.

Skilsmässa anno 1896

Sven Horndahl har försett föreningen med tre kopior på dokument från Domkapitlet i Lund. Här kan vi läsa hur man kunde uttrycka sig angående att begära skilsmässa år 1896.

Det var inte vanligt att man skilde sig förr i tiden - det var dels komplicerat, dels oftast inte socialt accepterat. Före år 1810 krävdes enligt lagen att den ena parten hade övergivits av den andra eller varit otrogen för att man skulle få skilja sig. Därefter blev det något lättare och man kunde få skiljas om någon av makarna levde slösaktigt, söp, var våldsam eller äktenskapet var extremt konfliktfyllt. Dock skulle prästen i hemförsamlingen först försöka få paret att fortsätta vara gifta och det kunde bli många möten med prästen innan fallet gick till rättsväsendet.

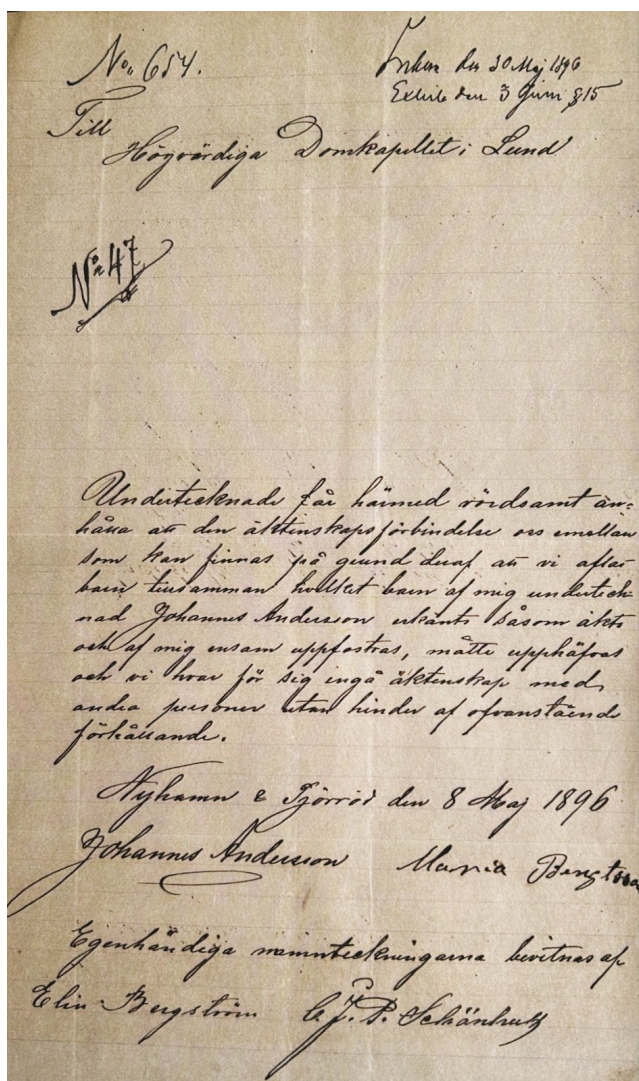
Dåtid och nutid

Under slutet av 1800-talet skilde sig runt 300 par i Sverige att jämföra med över 21 000 upplösta äktenskap år 2025. Landets befolkning var år 1896

nästan fem miljoner personer och år 2025 var vi över 10,5 miljoner personer. Det finns flera förklaringar till den stora skillnaden; ekonomi, kvinnans beroende, sociala normer och en komplicerad lagstiftning.

Ett starkt skäl var också att religionen hade, som i så många avseenden, en mycket större betydelse i den enskilda människans liv. Äktenskapet var "av Gud instiftat", det ansågs heligt och därmed oupplösligt.

Text: Lotta Brandström med texttydningshjälp av Eva Nilsson.

No 654

Inkom den 30 Maj 1896

? den 3 Juni §15

Till Högvärdiga Domkapitlet i Lund

No 47

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla att den äktenskapsförbindelse oss emellan som kan finnas på grund därav att vi avlat barn tillsammans vilket barn av mig undertecknad Johannes Andersson utkänts såsom äkta och av mig ensam uppfostrats, måtte upphävas och vi var för sig ingå äktenskap med andra personer utan hinder av ovanstående förhållande.

Nyhamn och Tjörred den 8 Maj 1896

Johannes Andersson Maria Bengtsson

Egenhändiga namnteckningarna bevitnas av

Elin Bergström C J P Schänkhult

Fö Handlaren Johannes Andersson, som
såsom sitt äkta barn låtit anteckna af Enkan
Maria Christina Bengtsson å N:o 9 Tjöröd i Väsby
församling framfödda gossebarnet Fritjof, född den 2
December 1885 (ättiofem), är född den 18 April 1849
(fyrtionio) i Höganäs församling i Malmöhus län,
åtnjuter medborgerligt förtroende och är kyrko-
skriven å N:o 1 Smedstorp i Brunnby församling,
varder i enlighet med härvarande församlings-
bok på anhållan af Högvärddiga Domkapitlet i
Lund intygat i anledning af beviljad anhållan
om skilsmässa.
Brunnby församling i Malmöhus län
den 15 Februari 1897.

A. Malmberg.
vice pastor.

Fö Handlaren Johannes Andersson, som såsom sitt äkta barn låtit anteckna av änkan Maria Christina Bengtsson å No 9 Tjöröd i Väsby församling framfödda gossebarnet Fritjof/Fritz, född den 2 December 1885 (ättiofem), är född den 18 April 1849 (fyrtionio) i Höganäs församling i Malmöhus län åtnjuter medborgerligt förtroende och är kyrkoskriven å No 1 Smedstorp i Brunnby församling, varder i enlighet med härvarande församlingsbok på anhållan av Högvärddiga Domkapitlet i Lund intygat i anledning av beviljad anhållan om skilsmässa.

Brunnby församling i Malmöhus län den 15 Februari 1897

A Malmberg

Vice pastor

Texten på tavlan lyder:

Två unga makar pläderar för skilsmässa. Innan domaren talade/dömde visade han dem med de mest övertygande orsakerna hur oregelmässigt deras beteende var. Då han inte lyckades övertyga dem, lät han ett litet barn, som de hade, komma; åsynen av detta barn, dess smekningar, dess tårar och domarens vältalighet gjorde sådant intryck på deras själ att de, medan de lovade att förlåta varandra och glömma sina misstag, lovade att aldrig lämna varandra och att älska varandra till döden. Maken avvisade föremålet som kunnat förvirra honom en tid. Och den som hade fått hustrun att glömma sina plikter, går sin väg full av missnöje över sitt misslyckade projekt.

Målningen Le Divorce av Jean-Baptiste Lesueur,
Musée Carnavalet i Paris.

Att änkan Maria Kristina Bengtsson, född Persson, född 1849 d. 23/12, blev änka d. 23/6 1874; att hon med handlaren Johannes Andersson i Nyhamn har en son Fritjof/Fritz, född 2/12 1885; att dessa Johannes Andersson och Maria Kristina Bengtsson i härvarande församling födelse- och dopbok så antecknas såsom nyss nämnda barns föräldrar samt såsom fästman och fästkvinnor; och att hon i kyrkogångskolumnen samma bok vid samma barns födelse är antecknad kyrktagen såsom äkta hustru; intygas
Wäsby d 15 maj 1896

 R. Hallén
p. l.

Att änkan Maria Kristina Bengtsson, född Persson, född 1849 den 23 / 12, blev änka den 23/6 1874, att hon med handlaren Johannes Andersson å Nyhamn har en son Fritjof/Fritz, född den 2/12 1885, att dessa Johannes Andersson och Maria Kristina Bengtsson i härvarande församling födelse- och dopbok så antecknas såsom nyss nämnda barns föräldrar samt såsom fästman och fästkvinnor och att hon i kyrkogångskolumnen samma bok vid samma barns födelse är antecknad kyrktagen såsom äkta hustru, intygas
Wäsby den 15 Maj 1896
L Hallén (PL)

Sänkt pris på Kullasläktböckerna

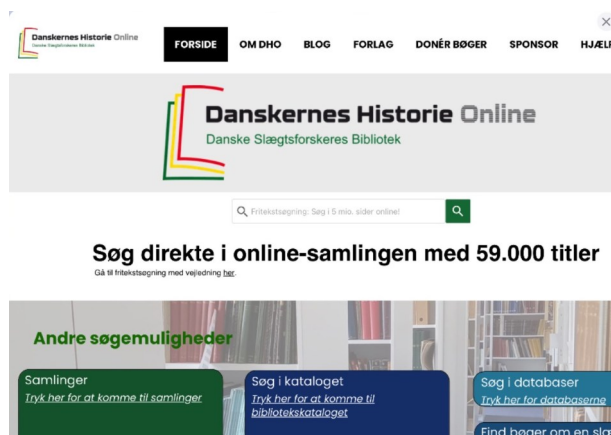
Tillhör du Kullasläkten eller känner någon som gör det?

Nu har vi sänkt priset på böckerna om Kullasläkten! Böckerna som du, dina släktingar eller vänner är med i kostar 250 kr styck och blir en fin present till dig själv eller till någon du tycker om.

När böckerna är slut så är de slut...det blir inga nytryck och det är ändå något visst att faktiskt finnas med i böckerna om Nils Trulssons ättlingar, eller hur? Så kom och köp!

Danskt släktforskningsbibliotek

Ett webbtips till den som vill forska på sina danska anor och relevant dansk historia är *slaegtsbibliotek.dk*, Danskernes Historie Online (DHO).

Här finns 59 000 sökbara titlar om allt mellan himmel och jord, sorterade i olika kategorier.
Samlinger: biografier, släktforskning, uppslagsverk, lokalhistoria, historia och källor
Katalog: bibliografisk med alla registrerade titlar, även de fysiska böckerna, där du kan söka på titlar, författare, förlag mm.
Databaser: sök på personer
Släktböcker: sök på släktnamn
Listor: alla online-titlar

Särskilda projekt

Skolrapporter: 23 400 rapporter, examensinbjudningar, skoltidningar, personal- och elevlistor mm, från de äldsta latin- och katedralskolorna till dagens skolor på alla nivåer.
Sjöfartshistoria: 250 000 kartotekskort digitaliseras i samarbete mellan DHO och M/S Museet for Søfart.
Databas 8 000 vapensköldar: släkthistoriker, militärer, borgerliga familjer, boksamlare och danskar i allmänhet.
Bovrup-kartoteket: avskrift av det danska nazistpartiets medlemskartotek från 1945.
Ockupationstiden och andra världskriget: den största samlingen digitaliserad litteratur med källor som annars inte är tillgängliga.
Kartor och telefonkataloger: tillsammans med Museet Enigma digitaliserar DHO alla Danmarks regionala telefonkataloger och "vejvisere".

Förlag

Dessutom finns på sidan länk till *dhpublish.dk*, Danskernes Historie Publish (DHP) eller Danske Slægtsforskeres Online Forlag. Här finns gamla och nya böcker i e-format, såväl biografier som släkthistoria och dansk historia på alla nivåer. Klicka på den titel du är intresserad av. En bibliografisida öppnas där det går att högerklicka på titeln för att öppna den som PDF-fil.

Sammanställt av Anna Norberg

Källor: slaegtsbibliotek.dk, dhpublish.dk

Föreningen Kullabygdens Släktforskare

Föreningens adress / Avsändare: Kullabygdens Släktforskare
Linnégatan 15
263 31 Höganäs

Hemsida: www.kullabygdens.se

Föreningslokal: Linnégatan 15 (gaveln)
263 31 Höganäs

Medlemsregistrering/inbetalning: Gunnar Persson
Långarödsvägen 8
263 32 Höganäs
gunnar.persson@kullabygdens.se

Medlemsavgift: 200 kr, familjemedlem 100 kr, ungdom (under 20 år) 100 kr.

Organisationsnummer: 843001–6959

Swish: 1230064790

Bankgiro: 5646–6089

Styrelse och kontaktpersoner:

Ordförande/ Arkiv- och biblioteksansvarig:
Gunilla Jönsson. Tel: 070-544 90 31
E-post: gunilla.jonsson@kullabygdens.se

Mötes- och evenemangsansvarig:
Mats Elgström. Tel: 073-898 38 42
E-post: mats.elgstrom@kullabygdens.se

Vice ordförande:
Lennart Björk. Tel: 072-321 60 05
E-post: lennart.bjork@kullabygdens.se

Redaktör:
Lotta Brandström. Tel: 073-422 05 52
E-post: lotta.brandstrom@kullabygdens.se

Sekreterare:
Anna Norberg. Tel: 073-853 72 15
E-post: anna.norberg@kullabygdens.se

Kassör:
Gunnar Persson. Tel: 070-590 36 80
E-post: gunnar.persson@kullabygdens.se

Utbildningsansvarig:
Marianne Löwerot. Tel: 070-576 24 47
E-post: marianne.lowerot@kullabygdens.se

Webbansvarig:
Anette Hansson. Tel: 070-972 59 76
E-post: anette.hansson@kullabygdens.se

Avsändare:
Kullabygdens Släktforskare
Linnégatan 15
263 31 Höganäs